

N:o 79.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående efterskänkande af kronans rätt till åtskilliga danaarf.

(I. A.)

1:o) Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 78) af den 30 sistlidne mars meddelas, att gårdfarihandlanden Kristian Svante Zackau från Sjöberg i Eds socken affidit den 17 april 1898 samt att i instrumentet öfver bouppteckning efter honom, hvilken förrättats den 30 i nämnda månad, funnes antecknad, att han såsom ogift och oäkta född ej efterlemnade legitima arfvingar, att han enligt uppgift i lifstiden muntligen förklarade, att hans qvarlåtenskap skulle tillfalla hans hushållerska och fästepvinna Ingrid Larsdotter och hans med henne sammanafnade två barn Frithiof Larsson och Ingeborg Mathilda Larsson, samt att boet, hvars behållning utgjorde 12,875 kronor 36 öre, tills vidare stälts under vård af Ingrid Larsdotter.

*Ang. danaarf
efter K. S.
Zackau.*

För att styrka uppgiften angående Zackaus berörda förklarande hade Ingrid Larsdotter och hennes bemälda två barn den 9 maj samma år vid Sollentuna häradsrätt låtit såsom vittnen för dödsfalls skull höra torparen Gustaf Adolf Carlsson från Grimsta och dennes hustru Elin Hildur Carlsson, torparen Karl Johan Karlsson från Båtbygget och dennes hustru Johanna Vilhelmina Karlsson, urmakaren Jakob Fritiof Ekström från

Pråmudden samt fjerdingmannen Karl Konrad Eriksson från Ed, hvilka, enligt hvad det vid förhöret förda protokoll utvisade, dervid berättat:

1:o) *Gustaf Adolf Carlsson*: att vittnet den 16 mars 1898 fått besök af Zackau, som dervid börjat tala om sin förmögenhet, hvilket gifvit vittnet anledning fråga, om Zackau upprättat något testamente till sina barns förmån; att Zackau härtill svarat nej, hvarför vittnet yttrat, att barnen i så fall icke komme att få något efter Zackau; att Zackau då yttrat: »det kan aldrig komma i fråga, ty Ingrid är kyrkotagen såsom min fästevinna, och allt hvad som finnes efter mig skall barnen hafva»; att Zackau jemväl förut till vittnet fält liknande yttranden och särskildt vid ett tillfälle i början af februari eller mars månad 1898 inne å ett kafé i Stockholm, vid hvilket tillfälle Zackau framvisat ett depositions-qvitto å 11,000 kronor och yttrat, att »han nog hade medel, så att det skulle räcka till åt barnen efter honom»; samt att detta yttrande gifvit vittnet anledning fråga Zackau vid först omvitnade tillfälle, om han upprättat testamente;

2:o) *Elin Hildur Carlsson*: att Zackau vid det af vittnets man först omvitnade tillfälle, då vittnet varit närvarande, på fråga af vittnets man yttrat, att han icke upprättat något testamente, men derjemte tillagt, att Ingrid vore kyrkotagen såsom hans fästevinna och att barnen derfor skulle få sin fulla rätt;

3:o) *Karl Johan Karlsson*: att vittnet, som vid flera tillfällen hört Zackau tala om sina barn, dock aldrig hört honom yttra, att barnen skulle ärfva honom eller att Ingrid vore kyrkotagen såsom hans fästevinna;

4:o) *Johanna Vilhelmina Karlsson*: att vittnet väl hört Zackau flera gånger tala om sina barn, men icke hört honom yttra något angående testamente till deras förmån eller att de skulle ärfva hans förmögenhet, samt att vittnet af Zackaus yttranden emellertid fått den uppfattningen, att barnen skulle få ärfva honom;

5:o) *Ekström*: att Zackau, med hvilken vittnet varit bekant omkring tre år, en af juldagarne år 1897 kommit in till vittnet i sällskap med en person, som Zackau förestält för vittnet såsom sin son; att Zackau ofta talat om sina barn och då alltid yttrat, att de skulle ärfva honom; att vittnet då uppmanat Zackau att upprätta ett testamente, hvartill Zackau svarat, att det icke behöfdes, emedan barnen ändock skulle få förmögenheten, »emedan närmare icke funnes om den»; att Zackau på sommaren 1897 af vittnet köpt en klocka åt dottern, hvilken Zackau jemväl före-

stält för vittnet; att vittnet dagen innan Zackau aflidit besökt denne, der-vid Zachau bedt vittnet tillsäga Ingrid, att han önskade, att barnen antoge hans namn, då de ju skulle ärfva honom; att Zackau på vittnets upprepade framställningar att upprätta testamente svarat, att detta vore obehöfligt, enär barnen i allt fall skulle erhålla hans förmögenhet; att anledningen till Zackaus obenägenhet att upprätta ett testamente varit, att han trott, att det derigenom skulle blifva känt, huru mycket han egde; samt att vittnet hade den uppfattningen, att Zackau ansett barnen som sina lagliga arfvingar; och

6:o) *Eriksson*: att, då Zackau, som under år 1897 klagat öfver för hög beskattning, sedermera vid uppborðsstämman erlagt honom påförda utskylder, uppborðsmannen tillsport Zackau, hvad han skulle hafva sina pennningar till, dertill Zackau svarat: »Ja, hur mycket jag har, det vet ingen, men hvad som fins öfver, det skola mina barn hafva»; att Zackau flera gånger för vittnet omnämnt, att han underhållit barnen; att vittnet sett qvitto från Ingrid på bidrag, som hon erhållit af Zackau; att Zackau flera gånger, då han haft nattlogis hos vittnet, yttrat, att barnen skulle ärfva hans förmögenhet; samt att vittnets uppfattning vore, att Zackau trott, att barnen äfven utan testamente skulle, såsom Zackaus enda lagliga arfvingar, bekomma förmögenheten.

Vid vittnesförhöret hade tillika företetts och delvis i rättens protokoll intagits åtskilliga bref från Zackau till Ingrid Larsdotter och barnen, utvisande, att ett godt förhållande rådt mellan dem alla och att det varit Zackaus mening, att Ingrid Larsdotter och barnen skulle komma i åtnjutande af qvarlåtenskapen efter honom. Vittnena Ekström och Eriksson, af hvilka den förstnämnde, enligt egen uppgift, under de senare åren, då Zackau varit sjuklig och haft svårt att skrifva, varit denne behjelpig med uppsättande af räkningar och requisitioner, hade intygat, att de igenkände Zackaus namnteckningar under de företedda breffen. Ingrid Larsdotter och barnen hade derefter, i ändamål att såsom testamente bevaka af Zackau till deras förmån gjordt muntligt förordnande angående hans qvarlåtenskap, den 30 september 1898 låtit ingifva rättens protokoll öfver vittnesförhöret till häradsrätten, som utstält detsamma till kommunikation med Zackaus närmaste arfvingar.

Nu hade i en den 2 mars 1899 till Kongl. Maj:t ingifven skrift Ingrid Larsdotter och hennes ifrågavarande två barn, med förmålan att någon delgifning af berörda, såsom muntligt testamente bevakade uttalanden icke egt rum, anhållit, att Kongl. Maj:t måtte af gunst och nåd förhjelpa

sökandena dertill, att kronan till deras förmån afsade sig den rätt till danaarf efter Zackau, som möjligen kunde tillkomma kronan; vid hvilken ansökning varit fogade intyg

dels af förbemälde Ekström under edlig förpligtelse, att Zackau till honom yttrat, att Zackau »ämnade med Ingrid Larsson ingå äktenskap, på det att hans med henne sammanaflade två barn skulle blifva förklarade äkta och erhålla hans namn och hans qvarlåtenskap»,

dels af länsmanen V. Forsselius, hvilken i egenskap af god man omhänderhade Zackaus bo, att Ingrid Larsdotter under flera år förestått Zackaus hus, att, så vidt Forsselius hade sig bekant, ett godt förhållande rådt dem emellan, att Zackau ansett Ingrid Larsdotter som sin hustru, att Ingrid Larsdotter, som vore klen till helsan, för Forsselius förklarar, att hon icke egde några enskilda medel och uttala bekymmer öfver, hur hon skulle kunna erhålla sitt lifsuppehälle, om hon ginge förlustig den del af Zackaus qvarlåtenskap, som han tillämnat henne, att Ingrid Larsdotter på ett ytterst samvetsgrant och berömvärdt sätt verkställt realisering af Zackaus handelslager och härför äfvensom för influtna fordringar till Forsselius såsom god man i sterbhuset aflemnat redovisning, samt att så väl Ingrid Larsdotter som hennes barn Frithiof och Ingeborg, båda tjenare, voro hederliga, skötsamma och ordentliga personer,

dels ock af vederbörande pastorsembeten, att Ingrid Larsdotter, född den 3 februari 1834, åtnjöte medborgerligt förtroende och befunne sig i knappa lefnadsvilkor, att Frithiof Larsson, anställd såsom kusk vid Anhammar i Gryts socken, vore född den 26 mars 1869 samt medellös och för sin existens helt och hållet hänvisad till sin lön, samt att Ingeborg Mathilda Larsdotter, hvilken innehade tjenst i Stockholm, vore född den 14 mars 1871 och åtnjöte medborgerligt förtroende.

I ansökningen hade sökandena vidare anfört, att Ingrid Larsdotter redan år 1869 blifvit Zackaus fästevinna och lefvat såsom i äktenskap för enad med honom från nämnda år till och med år 1874, under hvilken tid deras begge ifrågavarande barn blifvit födda. Det hade varit Zackaus och Ingrid Larsdotters afsigt att äfven derefter fortsätta samlifvet och att ingå äktenskap, men ekonomiska och andra svårigheter hade nödgat Ingrid Larsdotter att med barnen flytta till Vingåkers socken, der hon försörjt sig och barnen såsom tjenarinna i ett bageri, medan Zackau idkat gårdfarihandel i Upland. Under tiden hade förbindelsen mellan Zackau och Ingrid Larsdotter alltjemt uppehållits genom brevexling och besök af Zackau hos Ingrid Larsdotter och barnen. Sedan Zackau bosatt sig i

Sjöberg i Stockholms län och på grund af tilltagande ålder och sjuklighet blifvit i behof af hjälp och vård, hade Ingrid Larsdotter på Zackaus enträgna begäran år 1895 flyttat till honom; och hade det fortfarande varit deras afsigt att med vigsel fullkomna äktenskapet, ehuru omständigheterna och vanans magt vållat, att vid Zackaus död ännu ej inträdt någon förändring i deras ömsesidiga förhållande. Af handlingarne i ärendet framginge, att förhållandet mellan Zackau och Ingrid Larsdotter icke varit någon löslig och lättsinnig förbindelse, utan en sådan allvarlig, för lifstiden afsedd förening, som lagen tillerkände helgd af äktenskap äfven utan vigsel. Långt ifrån att dölja förhållandet till Ingrid och faderskapet till barnen hade Zackau tvärtom för vänner och bekanta tidt och ofta framhållit sökandena såsom sina närmaste och såsom de der efter hans död hade naturliga och lagliga anspråk på hans qvarlåtenskap. Ett godt förhållande hade också rådt mellan Ingrid Larsdotter och Zackau, hvilken ansett den förra såsom sin hustru. Af Zackaus handlingarne bifogade bref, omfattande en tidrymd af 14 år, visade sig, att Zackau under alla dessa år ansett sig stå i verkligt äktenskapligt förhållande till Ingrid Larsdotter och i fadersförhållande till deras barn, och att det under hela denna tid varit Zackaus sträfvan att genom arbete och sparsamhet trygga sökandena efter sitt eget fränfalle. Särskildt anmärkningsvärda i detta afseende vore ett bref af den 26 mars 1895, deri Zackau säger sin »högsta önskan» vara, att han och Ingrid Larsdotter blefve »ordentligt gifta, ty det är Guds vilja», äfvensom bref af den 5 juli sistnämnda år och den 15 juni 1896, deri Zackau kallade sig sökandenas »make och fader». Af allt detta vore uppenbart, att sökandena egde berättigade anspråk på Zackaus qvarlåtenskap på grund af laga giftorätt och arfsrätt. Hvad anginge de af Zackau fälda yttranden, hvilka bevakats såsom muntligt testamente till sökandenas förmån, vore det visserligen möjligt, att, derest testamentet klandrades, domstolarne skulle anse ifrågavarande uttalanden icke motsvara de fordringar, som lag och teori uppstälde på muntliga testamenten. Deremot hölle sökandena före, att efter tagen del af vittnesutsagorna och Zackaus bref det icke kunde råda det ringaste tvifvel derom, att Zackau alltid tillämnat sökandena sin qvarlåtenskap och ansett, att på grund af sökandenas förhållanden till honom qvarlåtenskapen äfven utan testamente skulle tillfalla sökandena. Bristande kännedom om lagens stadganden och en naturlig känsla af det rättmätiga deri, att hans förmögenhet komme att öfvergå till hans fästeqvinna och barn, hade varit enda anledningen till Zackaus underlåtenhet att i laga forin upprätta skrift-

ligt testamente till sökandenas förmån. Sökandena vore alla medellösa, hänvisade allenast till deras arbete, och hvad särskildt anginge Ingrid Larsdotter, hvars höga ålder och nedsatta krafter ej längre medgäfvade henne att såsom förut genom arbete förvärfva sitt lifsuppehälle, skulle hon med största oro motse framtiden, derest hon ej komme i åtnjutande af den del utaf qvarlåtenskapen, som Zackau alltid tillämnat henne och som hon sjelf ansett sig kunna hafva rätt att påräkna.

I anledning af den gjorda ansökningen hade efter remiss utlåtande afgifvits af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län, som dervid öfverlemnade infortrade yttranden från vederbörande länsman och kronofogde, hvilka tillstyrkt bifall till ansökningen, äfvensom ett af pastors-embetet i Eds församling utfärdadt intyg af innehåll, att Ingrid Larsdotter allt sedan sin inflyttning till församlingen varit antecknad såsom hushållerska hos och ej såsom fästevinna till Zackau, och att hennes barn, hvilka ej varit kyrkoskrifna i Eds församling, ej vore antecknade såsom barn till Zackau; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande för egen del anført, att af handlingarne syntes framgå, att Zackau under flera år lefvat tillsammans med Ingrid Larsdotter och derunder med henne sammanafat ifrågavarande två barn. Någon utredning hade visserligen icke förekommit derom, att Ingrid Larsdotter vore Zackaus fästevinna, då hon af honom häfdades, eller att häfdandet skett under äktenskapslöfte, men handlingarne gäfvade dock vid handen, att Zackau efteråt, särskildt i bref af den 26 mars 1895, till Ingrid Larsdotter haft uttalanden, hvilka möjligen kunde betraktas såsom ett sådant tillsägande af äktenskap, som omförmäldes i 8 kap. 1 § arfdabalken och som berättigade barnen till arfsrätt i likhet med barn af laggift säng. Genom vittnesmål och Zackaus egna bref vore dessutom utrönt, att Zackau vid flera tillfällen haft yttranden, gående ut på att med qvarlåtenskapen efter honom skulle förfaras så, som om han lefvat i laggildt äktenskap med Ingrid Larsdotter; och, om än åt dessa yttranden icke kunde tillerkännas betydelse af lagligen gällande testamente, syntes de dock icke lemna rum för tvekan om Zackaus verkliga afsigt, på samma gång de gäfvade vid handen, att orsaken, hvarför icke något formligt testamente af Zackau upprättats, varit den, att han ansett förbindelsen med Ingrid Larsdotter såsom en verklig äktenskapsförbindelse med kraft att enligt lag utan särskildt förordnande insätta sökandena till rättsegare i boet vid hans död. Under sådana förhållanden tvekade Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke att tillstyrka, att

den kronan möjligen tillkommande rätt till danaarf efter Zackau eftergäfves till förmån för sökandena.

Slutligen hade kammaradvokatfiskalsembetet i infordradt utlåtande anført, att embetet i likhet med Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge det icke vara i ärendet ådagalagdt, att Ingrid Larsdotter blifvit af Zackau häfdad såsom hans fästeqvinna, liksom ock embetet vore af den mening, att Zackaus af sökandena åberopade uttalanden rörande förfarandet med hans qvarlåtenskap efter hans död icke kunde betraktas såsom lagligen gällande testamente. Deremot gäfve ansökningshandlingarne vid handen, att, sedan Zackau med Ingrid Larsdotter aflat ofvan nämnda två barn, han i bref till henne haft uttalanden, som möjligen kunde anses hafva inneburit ett tillsäganande af äktenskap. Denna betydelse af berörda uttalanden vore dock ej höjd öfver allt tvifvel; och, under förutsättning att domstolarne skulle frånkänna uttalandena en sådan betydelse, syntes en rättegång i syfte att få Zackaus qvarlåtenskap förklarad för danaarf kunna väntas utfalla till kronans förmån. Då emellertid den nämnda förutsättningen för en från kronans synpunkt lycklig utgång af en dylik rättegång syntes vara ganska osäker, hade embetet trott sig desto mindre böra i frågans nuvarande skick å kronans vägnar anhängiggöra tvist om ifrågavarande egendom, som enligt embetets uppfattning starka billighetskäl talade för att sökandena, oafsedt deras mer eller mindre grundade rättsanspråk, komme i åtnjutande af egendomen. Med hänsyn härtill tillstyrkte embetet, lika med öfriga i ärendet hörda vederbörande, att till Riksdagen måtte aflåtas proposition, i syfte att den rätt till danaarf efter Zackau, som kunde tillkomma kronan, blefve efterskönt till förmån för sökandena.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att den rätt till danaarf, som kunde tillkomma kronan efter handlanden Kristian Svante Zackau från Sjöberg, måtte på sökandena öfverlåtas.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kongl. Maj:ts förevarande framställning, hemställer,

att hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Ang. danaarf
efter A. Sjö-
gren.

2:o) Handskmakaren Anders Sjögren från Ystad hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 79) af den 30 mars innevarande år meddelas, aflidit den 22 januari 1885, efterlemnande såsom sterbhusdelegare sin hustru Helena Gustafva Sjögren, född Lundqvist, men icke några kända arfvingar. På grund af ett mellan bemälda makar den 24 maj 1884 upprättadt inbördes testamente, enligt hvilket den af makarne, som den andra öfverlefde, skulle utan något intrång af den andras arfvingar under oinskränkt dispositionsrätt under sin lifstid behålla och besitta allt hvad i boet vid någonderas dödsfall funnes, satt hustru Sjögren efter mannens död i orubbadt bo.

Sedan hustru Sjögren den 17 september 1896 aflidit, efterlemnande såsom arfvingar brodern kopparslagaren Lars Kristian Lundqvist i Bussjö af Bromma socken och Malmöhus län, systemn ogifta Karolina Albertina Lundqvist i Ystad och brodersonen snickaren Nils Lundqvist i Ystad, hade på yrkande af kammaradvokatfiskalsembetet rådstufvurätten i Ystad genom utslag den 5 juni 1899, hvilket utslag vunnit laga kraft, förklarar bemälda Anders Sjögrens andel i hans och hans hustru Helena Gustafva Sjögrens efterlemnade bo skola såsom danaarf tillfalla Kongl. Maj:t och kronan samt förpligtat förenämnda Lars Kristian Lundqvist, Karolina Albertina Lundqvist och Nils Lundqvist att, efter behörig bodelning, till kammaradvokatfiskalsembetet redovisa danaarfsmedlen.

Redan innan berörda utslag meddelats, hade i särskilda ansökningar dels bemälda Lars Kristian Lundqvist anhållit, att, enär han, som hade hustru och tre minderåriga barn, vore sjuttio år gammal samt åtnjöte fattigunderstöd, kronans rätt till arvet efter Anders Sjögren måtte till sökandens förmån efterskänkas, dels ock förenämnda Karolina Albertina Lundqvist och Nils Lundqvist anhållit, att kronans berörda rätt måtte efterskänkas till förmån för hustru Sjögrens samtliga arfvingar, hvilka alla vore fattiga och behöfvande.

Vid bodelning, som i anledning af rådstufvurättens berörda föreläggande den 20 november 1899 förrättats efter makarne Sjögren, hade befunnits, att, sedan boets lösa skulder guldits, enda tillgången i boet dåmera utgjordes af fasta egendomen hus och tomt under n:o 160 a i kvarteret Olof i Ystad, hvilken till 2,700 kronor taxerade fastighet vid bodelningen upptagits till ett värde af 4,580 kronor 89 öre, till hvilket belopp köpeanbud å fastigheten föreläge, samt att vid bodelningen kronan tillskiftats hälften af fastigheten med skyldighet att ansvara för derå belöpande gäld med tillhoppa 967 kronor 21 öre.

I anledning af ifrågavarande ansökningar hade infordrade yttranden afgifvits dels af magistraten i Ystad, som, med bifogande af ett utaf utredningsmannen i boet efter så väl Anders Sjögren som hans hustru, stadsfogden O. E. Lilienberg, den 16 juni 1898 utfärdadt intyg, utvisande, bland annat, att hustru Sjögrens förenämnda arfvingar vore i mycket torftiga omständigheter, för sin del tillstyrkt bifall till ansökningarna på det sätt, att efterskänkandet af arvet skedde till förmån för hustru Sjögrens samtliga arfvingar, dels ock af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län, som, enär sökandena befunne sig i torftiga omständigheter, biträdt magistratens berörda hemställan; hvarjemte kammaradvokatfiskalsembetet i infordradt utlåtande jemväl, med hänsyn till hvad upplyst blifvit om sökandenas fattigdom och hvad i öfrigt i ärendet förekommit, tillstyrkt, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte efterskänkas till förmån för samtliga sökandena.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till ifrågavarande danarf finge till samtliga sökandenas förmån efterskänkas.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

3:o) Enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 80) af den 30 sistlidne mars meddelas, hade, sedan handelsidkerskan Klara Karolina Åkergren från Lindesberg aflidit, förre bergsbruksidkaren Erik Åkergren vid Hermanstorp, förre handlanden Ernst Ludvig Österdahl i Vesterås och stadskassören Viktor Örn i Lindesberg, den sistnämnde såsom målsman för sin hustru Alma Örn och bemälda makars omyndiga dotter Margit Örn, låtit vid rådstufvurätten i Lindesberg den 1 november 1897 såsom testamente bevaka en med blyerts skrifven obevittnad handling, i hithörande delar så lydande:

*Ang. danaarf
efter Klara
Karolina
Åkergren.*

»Min yttersta vilja är att fru Alma Örn skall hafva alla mina kläder, som hon efter godtfinnande gör med hvad hon vill, nipper, ringar m. m. och skall Örns taga hand om allt här i boet och boden blir det

något öfver då allt är realiserat får Osterdahl min fosterfader Åkergren min fader något Margit Örn till insättes sparbanken 100 kronor. Edla Romander resa samt något mera. Alma bränna mina bref och städa mina lådor eller med andra ord tag det som finnes i dem Sigrid och Emma var sitt bra klädningstyg med tillbehör. Doktor Walström 100 kr. för sin stora godhet mot mig.

Klara Åkergren. Linde d. 18/3 97.»

Till bestyrkande af berörda testamentariska förordnande hade såsom vittnen vid rådstufvurätten samma dag hörts handelsbiträdet Sigrid Molander och distriktsveterinären Axel Pålman, båda i Lindesberg, hvilka, enligt hvad af det vid förhöret förda protokoll inhemtades, dervid berättat:

1:o) *Sigrid Molander*, att vittnet, som under nära fyra års tid varit biträde hos handelsidkerskan Klara Åkergren, hvilken affidit den 21 juli 1897, kunde vitsorda, att Klara Åkergren egenhändigt skrifvit ofvanberörda, vittnet vid förhöret förevisade handling; att Klara Åkergren, som varit sängliggande sjuk sedan början af år 1897, haft fullt och sundt förstånd och fri vilja, utom de sista dagarne före sin död; att vittnet aldrig hört Klara Åkergren omnämna, huru hon tänkte förordna om sin qvarlåtenskap; samt att Klara Åkergren i lifstiden haft stadskassören Örn till rådgifvare vid förefallande behof af hjälp och dennes hustru Alma Örn till sin bästa vän samt mycket älskat makarnes lilla dotter Margit; och

2:o) *Pålman*, att vittnet icke sett, att Klara Åkergren skrifvit ofvanintagna handling, men att vittnet, att döma efter stilen, trodde, att hon gjort det; att Klara Åkergren varit vid fullt och sundt förstånd vid den tid, då förordnandet vore dateradt; att vittnet väl hört Klara Åkergren tala om sin död, men icke huru med hennes qvarlåtenskap skulle förfaras; samt att vittnet icke förr än dagen för vittnesförhöret sett ifrågasvarande handling; tilläggande vittnet, att Klara Åkergren i lifstiden varit synnerligen god vän till stadskassören Örn's hustru Alma Örn och mycket fast vid Örn's lilla dotter Margit.

På yrkande af kammaradvokatfiskalsembetet hade derefter bemälda rådstufvurätt i utslag den 13 februari 1899, hvilket utslag vunnit laga kraft, förklarät att, som den af förenämnde Viktor Örn, Erik Åkergren och Österdahl såsom testamente efter Klara Karolina Åkergren bevakade handling icke blifvit upprättad i enlighet med de i 16 kap. 1 § ärfda-

balken gifna föreskrifter och följaktligen saknade all gällande kraft såsom testamente; alltså och då af Erik Åkergren i målet meddelad uppgift, att han vore fader till Klara Karolina Åkergren, icke blifvit i ringaste mån styrkt samt någon arfvinge i öfrigt icke låtit sig afhöra, skulle hvad som återstode af Klara Karolina Åkergrens qvarlätenskap, sedan all gäld blifvit gulden, såsom danaarf tillfalla Kongl. Maj:t och kronan; och förpligtades Örn, som omhändertagit berörda qvarlätenskap och förklarar sig ensam vara därför redovisningsskyldig, att till kammaradvokatfiskalsembetet redovisa danaarfsmedlen jemte laga ränta derå.

Nu hade i särskilda den 17 januari och den 2 februari innevarande år till Kongl. Maj:t ingifna ansökningar dels Viktor Örn, i sin ofvan omförmälda egenskap, och Ernst Ludvig Österdahl, under uppgift att han vore fosterfader till Klara Karolina Åkergren, dels ock Erik Åkergren, under uppgift att Klara Karolina Åkergren vore hans oäkta dotter, anhållit, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte efterskänkas till förmån för Österdahl och Erik Åkergren samt Viktor Örns hustru Alma Örn och makarnas dotter Margit Örn; och hade vid förstberörda ansökning fogats prestbevis, utvisande att Österdahl, som vore född den 3 januari 1832, befunne sig i torftiga och medellösa omständigheter, samt vid Erik Åkergrens ansökning ett af borgmästarembetet i Lindesberg den 23 sistlidne januari utfärdadt intyg af innehåll, att Åkergren vore fattig och medellös samt underhölles af sina barn.

Sedermera hade i en till Kongl. Maj:t den 9 sistlidne februari ingifven skrift Österdahl och Viktor Örn till förtydligande af sin berörda ansökning anfört, att deras mening vore, att, sedan Viktor Örns bemälda hustru och dotter bekommit hvad dem enligt det åberopade förordnandet tillförsäkrats, eller, uppskattadt i penningar, hvardera 100 kronor, återstoden skulle lika fördelas mellan Österdahl och Erik Åkergren.

Med anledning af de gjorda ansökningarna hade infordradt utlåtande afgifvits ej mindre af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län, som, enär den af Klara Karolina Åkergren i lifstiden upprättade och af sökandena såsom testamente bevakade handling, ehuru den i anseende till sin ofullständiga form af domstol såsom testamente ogillats, likväl gjorde i hög grad sannolikt, att det varit den aflidnas vilja, att möjligen blifvande öfverskott i hennes bo skulle, sedan omkostnader och skulder blifvit guldna, fördelas i enlighet med ofvanberörda handling mellan deri omförmälda personer, tillstyrkt bifall till ansökningarna, än äfven af kammar-

advokatfiskalsembetet, som dels meddelat, att bemålde Viktor Örn till embetet redovisat boets behållning med 1,170 kronor 16 öre, samt att danaarfsmedlen numera, efter afdrag af utanordnad aktoratsprovision, uppginge till 1,053 kronor 15 öre, som i statskontoret innestode, dels ock, enär, med afseende å hvad i ärendet blifvit upplyst, det syntes i hög grad sannolikt, att Klara Karolina Åkergrens vilja varit, att hennes qvarlåtenskap skulle komma Österdahl och Erik Åkergren samt Öorns hustru och dotter till godo, på sätt nu blifvit ifrågasatt, tillstyrkt, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte på ofvan angifna sätt varda till förmån för bemålde personer efterskänkt.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till ifrågavarande danaarfsmedel finge till förmån för ofvannämnda Österdahl, Erik Åkergren samt Alma och Margit Örn efterskänkas på det sätt, att, sedan af berörda medel hvardera af Alma och Margit Örn erhållit ett hundra kronor, återstoden skulle lika fördelas mellan Österdahl och Åkergren.

Efter tagen kännedom om de till ärendet hörande handlingar får utskottet hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i oförmälda hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Ang. danaarf
efter
Anna Kajsa
Andersson.

4:o) Husmamsellen Anna Kajsa Andersson hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 81) af den 30 sistlidne mars meddelas, aflidit i Upsala den 12 december 1895. Bouppteckningen efter henne hade förrättats den 3 januari 1896 och enligt instrumentet öfver densamma hade hon icke efterlemnats några kända arfvingar.

För bevakning såsom testamente efter Anna Kajsa Andersson hade filosofie kandidaten Olof Arthur Örtenblad, enkan Ida Gunilla Rydberg, född Örtenblad, ogifta Valborg Nanna Johanna Örtenblad och grosshandlaren Otto Gunnar Theodor Örtenblad, samtliga barn af aflidne landtbrukaren Otto Örtenblad och hans hustru Ida Ulrika Örtenblad, född Fryxell, låtit till lagtima vintertinget med Nordals härad den 28 mars 1896 ingifva en med deri förefintlig öfverstrykning så lydande handling:

»Testamente.

Hvad af min tillhöriga Egendom, som finnes vid min död, sedan ~~omkostnaden vid sjukdom och~~ begrafning aftagits, tillfaller
 × Aine, Hedvig, Ulrika Örtenblad, Dotter af Otto och Ida Örtenblad, född Fryxell.

× De öfriga syskonen, näml. Barn af förut nämde föräldrar.

Kroken den 31 December 1874

Anna Anderson

vittne Amanda Lilliestierna.»

På yrkande af kammaradvokatfiskalembetet att Anna Kajsa Anderssons qvarlåtenskap måtte, utan hinder af berörda förordnande, förklaras skola såsom danaarf tillfalla Kongl. Maj:t och kronan, hade ofvanbemälda häradsrätt i utslag den 4 augusti 1897, som vunnit laga kraft, förklarar att, när Anna Anderssons namnteckning å omförmälda testamente endast vore af en person bevittnad, samt det icke vore känt, att Anna Anderson efterlemnade några arfvingar, Kongl. Maj:t och kronan vore berättigad att, utan hinder af testamentet, så vidt det anginge de fyra omförmälda personer, som detsamma bevakat, komma i åtnjutande af qvarlåtenskapen efter Anna Andersson, hvarjemte samma fyra personer förpligtades att, i den mån de hvar för sig tagit qvarlåtenskapen om händer, till Kongl. Maj:t och kronan lemna redovisning för densamma jemte fem procent ränta å penningemedlen från stämmingsdagen, till dess redovisning skedde.

Nu hade i en till Kongl. Maj:t den 21 februari 1899 ingifven skrift bemälda fyra syskon anhållit, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte efterskänkas till förmån för Olof Arthur Örtenblad, till stöd för hvilken ansökning åberopats

dels ett af kyrkoherden i Ör O. Fryxell den 16 december 1898 utfärdadt intyg, att Anna Kajsa Andersson, som aflidit den 12 december 1895, vistats hos enkan Ida Örtenblad, född Fryxell, under åren 1859—1863 och 1879—1895 och af henne erhållit understöd under den se-

nare tiden i Upsala, att Anna Kajsa Andersson den första tiden kunnat förtjena sitt uppehälle, men under de senaste tio åren varit urståndsatt att sig själf försörja, samt att hon under åren 1869—1874 idkat mejerirörelse, hvartill lokalerna utan ersättning upplåtits af enkan Örtenblads familj,

dels ett af Louise Fryxell den 16 december 1898 dagtecknad intyg af innehåll, att Anna Kajsa Andersson till Louise Fryxell vid ett tillfälle, sannolikt våren 1890, yttrat, att hennes qvarlätenskap skulle tillfalla enkan Ida Örtenblads son Arthur Örtenblad,

dels ett af afiidne prosten Thorstensons enka Ida Thorstenson, född Stenbäck, Mathilda Ekeblom, född Stenbäck, och Charlotte Camitz, född Gyllenspets, den 17 december 1898 utfärdadt intyg, att Anna Kajsa Andersson, med hvilken betygsgifvarne under flerårigt vistande i Upsala ofta sammanträffat, vid upprepade tillfällen i deras närvaro uttalat såsom sin önskan och afsigt, att vid hennes död hennes qvarlätenskap skulle tillfalla filosofie kandidaten Arthur Örtenblad,

dels ock ett af disponenten vid Lenna bruk Carl Qvennerstedt, som jemlikt bifogadt utdrag af rådstufvurättens i Upsala förmynderskapsprotokoll den 21 november 1881 förordnats till förmyndare för afiidne förre landtbrukaren Otto Örtenblads efterlemnade omyndiga fyra barn, eller nu ifrågavarande sökande, den 13 december 1898 utfärdadt intyg, att bemålde Arthur Örtenblad, hvilken, ehuru obemedlad, lyckats fullborda sin akademiska kurs, men dervid ådragit sig skulder, och som för närvarande vore anställd som extra lärare vid Alingsås elementarläroverk, vore i behof af det arf, som af Anna Kajsa Andersson tilldelats Otto Örtenblads barn.

I ansökningen hade sökandena dessutom framhållit, att, om Anna Kajsa Andersson, som enligt hvad af förenämnda intyg framginge hufvudsakligen förtjenat de af henne efterlemnade tillgångarne i sökandenas familj, särskildt under de senaste tio åren af sin lifstid, under hvilka hon varit urståndsatt att försörja sig själf, ej haft understöd af sökandenas moder, hon ej skulle kunnat efterlemna några tillgångar, samt att, om än det till sökandenas förmån upprättade förordnande icke uppfylde de i lagen för testamente bestämda föreskrifter, Anna Kajsa Anderssons afsigt, att hennes qvarlätenskap skulle tillfalla sökanden Olof Arthur Örtenblad, likväl vore tydlig, om man sammanställde berörda handling med de yttranden, hon enligt de företedda intygen fält till olika personer; förklarande, med hänsyn till sistberörda förhållande, sökandena Ida

Gunilla Rydberg, Valborg Nanna Johanna Örtenblad och Otto Gunnar Theodor Örtenblad, att de till förinån för Olof Arthur Örtenblad afsade sig all den rätt, som på grund af ifrågavarande förordnande kunde dem tillkomma, helst ömmande omständigheter förelåge.

I anledning af den gjorda ansökningsen hade infortrade yttranden afgifvits af tienstförrättande kronofogden i Sundals fögderi, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs län och kammaradvokatfiskalsembetet.

Kronofogden hade meddelat, att af de upplysningar, som varit att inhemta i orten, framginge, att Anna Kajsa Andersson under hela den tid, hon vistats hos sökandenas föräldrar, derstädes bemötts icke som tjenarinna utan som medlem af familjen; att hon, som alltid varit mycket fäst vid sökandena, till största delen fått sin qvarlåtenskap antingen direkt af familjen Örtenblad eller genom dess hjälp; samt att Anna Kajsa Andersson så väl för slägtingar till sökandena som äfven för andra personer låtit förstå, att hennes afsigt varit att skänka sin qvarlåtenskap till familjen Örtenblad. Med afseende härå och då det finge anses billigt, att, äfven om förordnandet af formella skäl ej kunnat såsom testamente godkännas, den afidnas deri uttryckta vilja blefve uppfylld, helst sökandena vore i knappa omständigheter, hade kronofogden förordat bifall till ansökningsen.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade på de af kronofogden anförda skäl jemväl hemställt om bifall till ansökningsen.

Kammaradvokatfiskalsembetet hade meddelat, att Olof Arthur Örtenblad, som ensam tagit befattning med boet, till embetet redovisat danaarfsmedlen med kontant 1,556 kronor 52 öre och ett af ofvanbemälda Otto Gunnar Theodor Örtenblad den 14 juni 1894 till »fröken Anna Andersson» utfärdadt skuldebref å 150 kronor med 6 procent årlig ränta, samt att danaarfsmedlen numera, efter afdrag af utanordnad aktoratsprovision å det kontanta beloppet, utgjordes af 1,400 kronor 87 öre, som i statskontoret innestode, jemte ofvannämnda hos advokatfiskalsembetet förvarade skuldebref, hvilket i anseende till gäldenärens medelöshet dittills ej kunnat indrivvas; och hade advokatfiskalsembetet, med afseende å hvad i ärendet blifvit upplyst om Anna Kajsa Anderssons förhållande till sökandena och om hennes i lifstiden uttalade önskan angående förfarandet med hennes qvarlåtenskap efter hennes död, tillstyrkt bifall till ansökningsen.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:ts nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till ifrågavarande

danaarfsmedel finge efterskänkas till förmån för sökanden Olof Arthur Örtenblad.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.